

Strategische milieubeoordeling bij het
overstromingsrisicobeheerplan 2021 - 2027
voor het Duitse deel van
het stroomgebiedsdistrict Eems
overeenkomstig § 75 *Wasserhaushaltsgesetz*
(Duitse wet waterbeheer)

Beknopt milieurapport

December 2021

Opgesteld in opdracht van het

Flussgebietsgemeinschaft Ems

Bewerking door

bosch & partner

herne • münchen • hannover • berlin

J E S T A E D T | W I L D
+ P A R T N E R

Mainz • Potsdam • München

COLOFON

Uitgever:

Flussgebietsgemeinschaft Ems (FGG Ems)

Secretariaat van het FGG Ems

bij de Niedersächsischer Landesbetrieb für Wasserwirtschaft, Küsten-
und Naturschutz (NLWKN) – Betriebsstelle Meppen,

Haselünner Straße 78, 49716 Meppen

E-Mail: fgg-ems@nlwkn.niedersachsen.de

**Niedersächsisches Ministerium für Umwelt,
Energie, Bauen und Klimaschutz**

Archivstraße 2,

30169 Hannover

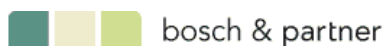
**Ministerium für Umwelt, Landwirtschaft, Natur- und
Verbraucherschutz des Landes Nordrhein-Westfalen**

Emilie-Preyer-Platz 1,

40479 Düsseldorf

Bewerking:

Bosch & Partner GmbH, Lortzingstraße 1, 30177 Hannover

JESTAEDT WILD + Partner, Behlertstraße 35, 14467 Potsdam

Projectleiding:

Dipl.-Biogeogr. Florian Gans, Dipl.-Biol. Georg Wild

Projectbewerking:

Dipl.- Geogr. Claudia Meyer

M. Sc. Ökologie und Umweltplanung Marianne Hachtmann

Eindverantwoordelijkheid voor onderhavige SMB:

Jestaedt, Wild + Partner

Hannover/Potsdam, december 2021

Inhoudsopgave		Blz.
1	Functie van het beknopte milieurapport.....	1
2	Toelichting van de integratie van milieuoverwegingen in het ORBP	3
3	Inachtneming van het milieurapport inclusief de zienswijzen van overheden en publiek	5
4	Redenen om te kiezen voor het ORBP na vergelijking met de beoordeelde alternatieven.....	6
5	Monitoringmaatregelen (§ 40 lid 2 sub 9 UVPG)	7
6	Literatuur	8

1 Functie van het beknopte milieurapport

Voor het overstromingsrisicobeheerplan (ORBP) voor het Duitse deel van het stroomgebiedsdistrict (SGD) Eems moet een strategische milieubeoordeling (SMB) worden uitgevoerd, waarbij de procedurele regelingen van het *Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung* (UVPG; Duitse wet op de milieueffectrapportage) gelden. Een SMB is bedoeld om de verwachte aanzienlijke milieueffecten van een programma of plan te bepalen, te beschrijven en te beoordelen, en om redelijke alternatieven in kaart te brengen.

Als grondslag voor de vereiste SMB is overeenkomstig § 40 UVPG onder eindverantwoordelijkheid van de *Flussgebietsgemeinschaft (FGG) Ems* een milieurapport opgesteld bij het ORBP voor het Duitse deel van het SGD Eems (FGG Ems 2021a). De SMB bij het ORBP werd nauw afgestemd op de SMB bij het geactualiseerde maatregelenprogramma voor het Duitse deel van het SGD Eems voor de derde beheerperiode (FGG Ems 2021b) van de Kaderrichtlijn Water (KRW).

Terwijl de inhoudelijke bewerking van de SMB-documenten in de FGG Ems deelstaatoverschrijdend plaatsvond, werden de desbetreffende administratieve procedures uitgevoerd onder de bevoegdheid van de deelstaat in kwestie, d.w.z. Niedersachsen of Nordrhein-Westfalen.

Vervolgens werd het milieurapport overeenkomstig § 41 en 42 UVPG samen met de ontwerpversie van het ORBP bekendgemaakt aan het publiek en aan de instanties met een milieu- en gezondheidsgerelateerd taakgebied waar het rapport aan raakt. Na afronding van deze participatie van overheden en publiek werden het ORBP en het milieurapport overeenkomstig § 43 UVPG door de FGG Eems in overleg met de twee betrokken deelstaten inhoudelijk beoordeeld aan de hand van de binnengekomen zienswijzen. De desbetreffende bevindingen werden meegenomen in de verdere opstelling van het ORBP voor het Duitse deel van het SGD Eems (FGG Ems 2021c).

Op grond van § 44 UVPG moet de bekendmaking van het ORB-plan vergezeld gaan van een beknopt rapport. Dit beknopt milieurapport vormt samen met de bekendmaking van het goedgekeurde plan de afronding van de SMB-procedure; in het rapport moet worden beschreven of en in welke mate de SMB en de adviezen en zienswijzen van overheden en het publiek invloed hebben gehad op de inhoud van het ORB-plan.

Het beknopte milieurapport vormt samen met de bekendmaking van het goedgekeurde plan de afronding van de SMB-procedure en moet beschrijven of en in welke mate de SMB en de reacties van de overheden en/of het publiek de inhoud van het ORBP hebben beïnvloed.

Voor het internationale stroomgebied van de Eems wordt een intensieve samenwerking en afstemming over de grenzen heen gewaarborgd. De grensoverschrijdende werkzaamheden voor het ORBP worden in de lidstaten Duitsland en Nederland gecoördineerd door het Secretariaat van de FGG Ems. Zowel Duitsland als Nederland hebben een nationaal ORBP opgesteld. Samen met deze nationale plannen wordt het document 'Internationale coördinatie

van de uitvoering van de richtlijn overstromingsrisico's in het stroomgebiedsdistrict Eems' gepubliceerd (FGG Ems 2021d).

2 Toelichting van de integratie van milieuoverwegingen in het ORBP

De richtlijn overstromingsrisico's (ROR) is erop gericht een kader te scheppen voor de beoordeling en het beheer van overstromingsrisico's, om de negatieve gevolgen van overstromingen voor de gezondheid van de mens, het milieu, het cultureel erfgoed en de economische bedrijvigheid in de Europese Unie te beperken. Op basis van de beoordeelde overstromingsrisico's en de opgestelde overstromingsgevaar- en overstromingsrisicokaarten is conform art. 7 ROR, dat door § 75 *Wasserhaushaltsgesetz* (WHG) in nationaal Duits recht is omgezet, een ORBP voor het Duitse deel van het stroomgebied van de Eems opgesteld, met maatregelen voor de verwezenlijking van bovengenoemd doel.

Het ORBP omvat adequate en aan het bedreigde gebied aangepaste doelstellingen en maatregelen waarmee de overstromingsrisico's kunnen worden beperkt. Het ORBP is bedoeld ter ondersteuning en voortzetting van het werk dat de betrokken landen op juridisch en vakinhoudelijk gebied al hebben verricht, bijv. rondom hoogwaterbeschermingsplannen en -strategieën.

De leden van de FGG Ems hebben afgesproken maatregelen te selecteren op basis van de gemeenschappelijke gestandaardiseerde maatregelencatalogus van de *Bund/Länder-Arbeitsgemeinschaft Wasser* (LAWA), waarin ook de maatregelen in het kader van de KRW staan vermeld (LAWA 2020). De LAWA-BLANO maatregelencatalogus is na de opstelling van het vorige ORB-plan in 2015 aangepast en is nu beschikbaar in een versie van juni 2020. Voortaan moet van deze herziene catalogus worden uitgegaan. Deze herziene maatregelencatalogus moet voortaan worden gebruikt. De maatregelen worden vastgelegd per risicogebied in Niedersachsen en Nordrhein-Westfalen en worden door de FGG Ems in beknopte vorm aan de EU gerapporteerd.

Ter identificatie van de maatregelen die synergieën tussen KRW en ROR kunnen opleveren, is voor de maatregelen uit de LAWA-BLANO-maatregelencatalogus gespecificeerd welk effect ze hebben op de haalbaarheid van de doelstellingen van de andere richtlijn. Het kan niet a priori worden uitgesloten dat doelstellingen van beide richtlijnen onverenigbaar zijn, bijvoorbeeld bij de uitvoering van technische hoogwaterbeschermende maatregelen. In dit soort gevallen van onverenigbaarheid moeten de diverse belangen ad hoc worden afgewogen.

In onderhavig milieurapport is, voortbouwend op een algemeen geldende effectanalyse van de verschillende maatregeltypen uit de LAWA-BLANO-maatregelencatalogus, een gebiedsspecifieke effectprognose en –beoordeling uitgevoerd, waaraan alle door de deelstaten opgegeven maatregelen ten grondslag lagen. Vanwege het beoogde uniforme methodische kader voor de SMB van het maatregelenprogramma conform KRW en ROR wordt voor beide milieurapporten één uniform systeem van doelstellingen gehanteerd die gerelateerd zijn aan de beschermde belangen.

Een essentieel bestanddeel van de SMB werd gevormd door de afstemming van het onderzoekskader (scoping) voor het milieurapport. Op grond van een voorstel voor een onderzoekskader werden conform § 39 UVPG de zienswijzen ingewonnen van de overheidsinstanties met een milieu- en gezondheidsgerelateerd taakgebied waar het ORBP aan raakt.

De op het afgestemde onderzoekskader gebaseerde opstelling van het milieurapport leidde vervolgens tot de bevinding dat, kijkend naar alle onderzochte milieudoelen, van de uitvoering van het ORBP in het Duitse deel van het SGD Eems voornamelijk neutrale en positieve milieueffecten mogen worden verwacht. Dit geldt met name voor de beschermde belangen mens en menselijke gezondheid, bodem, water, klimaat, landschap en deels het beschermde belang cultureel erfgoed en andere materiële goederen. Voor het beschermde belang 'dieren, planten, biodiversiteit' en voor het aspect 'behoud van ondergronds gelegen cultuur-, historische en archeologische monumenten alsmede archeologische vindplaatsen' binnen het beschermde belang 'cultureel erfgoed en andere materiële goederen' kan een negatieve bijdrage aan het bereiken van het doel van milieubescherming niet worden uitgesloten. Dit komt dan met name door mogelijk oppervlakte-intensieve hoogwaterbeschermende maatregelen.

Er mag echter vanuit worden gegaan dat eventuele negatieve effecten op het beschermde belang 'dieren, planten en biodiversiteit' bij de uitvoering van de verschillende maatregelen in de navolgende vergunningsprocedures effectief kunnen worden verminderd of deels kunnen worden voorkomen door een adequate locatiekeuze en verdere verminderende, beschermende of compenserende maatregelen. Dit geldt ook voor potentiële effecten op ondergrondse cultuur-, historische en archeologische monumenten. Tegengestelde doelstellingen in dit verband kunnen bijvoorbeeld worden verzoend of ten minste worden geminimaliseerd door middel van prospectie vóór vergunningverlening en met de uitvoering van maatregelen.

In beginsel moet bij de beoordelingen in het milieurapport worden bedacht dat vanwege het abstracte planningsniveau en de concretiseringsgraad van een grensoverschrijdend ORBP vaak pas in het kader van latere planningsniveaus en/of vergunningsprocedures definitief kan worden bepaald hoe de milieueffecten er concreet uitzien. Bij onverenigbare doelstellingen, die met name te verwachten zijn rondom technische hoogwaterbeschermende maatregelen, is het zaak oplossingen te ontwikkelen die onderling worden afgestemd tussen waterbeheer, natuur- en bodembescherming, monumentenzorg en eventuele andere disciplines en die zo veel mogelijk recht doen aan de desbetreffende milieudoelstellingen.

3 Inachtneming van het milieurapport inclusief de zienswijzen van overheden en publiek

Het milieurapport bij het ORBP voor het Duitse deel van het SGD Eems is als centraal document van de SMB opgesteld in nauw overleg met de bevoegde instanties.

Al bij de bepaling van het onderzoekskader voor het milieurapport in het voorjaar van 2020 werden zienswijzen ingewonnen, die in de daaropvolgende uitwerking van het milieurapport zijn meegenomen (scopingprocedure). Nadat de resultaten van de scoping bekend waren, werd het milieurapport bij het ORBP opgesteld in een proces parallel aan de opstelling van het ORBP zelf en van het milieurapport bij het geactualiseerde maatregelenprogramma volgens KRW.

De ontwerpversies van ORBP en milieurapport werden vanaf 22-03-2021 in het kader van een inspraakprocedure toegankelijk gemaakt voor de betrokken instanties en het algemene publiek. Nadat deze inspraakfase voor overheden en publiek op 29-06-2021 werd afgesloten, zijn de ontvangen zienswijzen beoordeeld op hun relevantie voor de verdere procedure.

De ingediende suggesties en bezwaren betreffende het ORB-plan en het milieurapport zijn door de bevoegde instanties geëvalueerd en na overleg met de aangrenzende deelstaten c.q. met Nederland eventueel in de desbetreffende documenten verwerkt. Voor een nadere beschrijving hiervan wordt verwezen naar het ORBP Eems (*Hochwasserrisikomanagementplan Ems*; par. 8.4).

In totaal zijn veertig reacties door de deelstaten doorgestuurd naar het Secretariaat van het FGG Ems. Van die reacties waren er 17 afkomstig uit Niedersachsen, 22 uit Nordrhein-Westfalen en één uit Nederland. Er waren geen reacties die direct aan het Secretariaat van het FGG Ems waren gericht. De helft van de reacties had uitsluitend betrekking op het ORB-plan zelf. Slechts twee reacties hadden uitsluitend betrekking op het milieurapport.

Op grond van de zienswijzen waren geen substantiële inhoudelijk-methodische wijzigingen van het milieurapport vereist.

In de loop van de procedure werd door de bevoegde instanties van de deelstaten niets veranderd in de gemelde maatregelen. Omdat ook uit de ingediende reacties geen substantiële wijzigingen resulteren, is uit milieutechnisch oogpunt geen nieuwe inspraakronde vereist.

4 Redenen om te kiezen voor het ORBP na vergelijking met de beoordeelde alternatieven

Het ORBP zelf bevat geen alternatieve planningsopties. Het beschrijft het resultaat van een onderzoek naar vereiste maatregelen met daaropvolgend selectieproces tussen de verschillende planningsopties. Om de vastgelegde doelen te bereiken zijn in Niedersachsen en Nordrhein-Westfalen maatregelen gedefinieerd ter beperking van de overstromingsrisico's in de gebieden waarin een potentieel significant overstromingsrisico bestaat of waarschijnlijk wordt geacht. Uit de bundel van mogelijke maatregeltypen in de maatregelencatalogus zijn daarbij die maatregelen gemeld die zijn beoordeeld als geschikt om voor het desbetreffende risicogebied de doelen te bereiken.

Een algemene rangschikking van de maatregelen, die in het hele stroomgebied zou gelden, kan voor het ORBP niet worden gegeven. Over het algemeen is de chronologische volgorde van de maatregelen afhankelijk van wie de maatregelen uitvoert en van de beschikbare personele en financiële middelen, en bij de vervaardiging van bouwkundige constructies van de verlening van de vereiste vergunningen, die wederom afhankelijk is van de randvoorwaarden en de effectiviteit en haalbaarheid ter plaatse.

Bij de indeling in prioriteiten worden o.a. de volgende criteria gehanteerd:

- Synergie-effecten met doelstellingen van de KRW en andere richtlijnen,
- Effectiviteit van de maatregel met het oog op ROR en KRW,
- Rentabiliteit van de maatregel, en
- Uitvoerbaarheid van de maatregel.

Het ORBP omvat dus ideaaltypische maatregelen om de gestelde doelen voor het overstromingsrisicobeheer in de risicogebieden te bereiken. Welke uitvoeringsopties uiteindelijk worden gekozen en in welke vorm de doelen uiteindelijk worden geconcretiseerd, hangt af van de verdere concrete planningsmaatregelen (definitieve selectie van locaties en maatregelen).

Concrete locatie-alternatieven worden op lager bestuursniveau beoordeeld op basis van de plandocumenten en van gedetailleerde gegevens over de geografische aspecten van de maatregelen. Voor zover sprake blijkt van aanzienlijke negatieve milieueffecten, dienen geschikte alternatieven te worden beoordeeld.

De maatregelencatalogus bevat in de regel meerdere uitvoeringsmogelijkheden.

In het kader van de actualisering van het plan dienen eventueel aanvullende maatregelen te worden genomen wanneer de gestelde doelen niet zijn gehaald en/of ook in de toekomst niet haalbaar zijn.

5 Monitoringmaatregelen (§ 40 lid 2 sub 9 UVPG)

In het milieurapport moeten de op grond van § 45 UVPG te verrichten monitoringmaatregelen worden beschreven overeenkomstig § 40 lid 2 sub 9 UVPG. Overeenkomstig § 45 lid 1 UVPG dienen “de aanzienlijke milieueffecten die uit de uitvoering van het plan of programma voortvloeien, [...] te worden gemonitord, met name om vroegtijdig onvoorziene negatieve effecten te kunnen vaststellen en passende corrigerende maatregelen te kunnen treffen. De benodigde monitoringmaatregelen dienen bij de goedkeuring van het plan of programma op basis van de gegevens in het milieurapport te worden vastgelegd”.

De monitoringplicht betreft alle aanzienlijke milieueffecten die in het milieurapport worden geprognoseerd. De monitoring is bedoeld om onvoorziene nadelige gevolgen vroegtijdig te onderkennen.

De waterstanden en neerslag worden inmiddels geautomatiseerd gemeten door de hoogwateralarmdiensten, en de meetgegevens worden geanalyseerd en weergegeven. Een uitvoerige beschrijving van de overige, de watertoestand betreffende monitoringnetwerken is te vinden in het beheerplan volgens KRW (FGG Ems (in Bearbeitung)). De monitoring maakt gebruik van uitgebreide meetnetten voor waterlopen en het grondwater.

Met betrekking tot het te beschermen belang fauna/flora en biologische diversiteit wordt in eerste instantie verwezen naar de monitoring voor Natura 2000-gebieden, die wordt uitgevoerd door de natuurbeschermende instanties van de deelstaten. De monitoring maakt een continu beoordeling mogelijk van de staat van instandhouding van de waterafhankelijke Natura 2000-gebieden.

Met behulp van de bestaande meetnetten kunnen de milieueffecten op het niveau van het ORBP nauwkeurig genoeg worden bepaald. Wel kan bij de uitvoering van maatregelen in daaropvolgende procedures behoefte aan aanvullende monitoring ontstaan.

De resultaten van de monitoring dienen ter beschikking te worden gesteld aan het publiek volgens de deelstaat- en federale voorschriften over de toegang tot milieu-informatie, en aan de in § 41 UVPG genoemde instanties, en moeten bij een vernieuwing of wijziging van het plan of programma worden meegenomen.

6 Literatuur

- FGG Ems (2021a): Flussgebietsgemeinschaft Ems (Hrsg.): Strategische Umweltprüfung zum Hochwasserrisikomanagementplan 2021 - 2027 für den deutschen Teil der Flussgebietseinheit Ems gemäß § 75 WHG – Umweltbericht. Stand: Dezember 2021
- FGG Ems (2021b): Flussgebietsgemeinschaft Ems (Hrsg.): Maßnahmenprogramm nach Artikel 11 der EG-WRRL bzw. § 82 WHG für den deutschen Teil der Flussgebietseinheit Ems. Bewirtschaftungszeitraum 2021 - 2027. Stand: Dezember 2021.
- FGG Ems (2021c): Flussgebietsgemeinschaft Ems (Hrsg.): Hochwasserrisikomanagementplan 2021 - 2027 für den deutschen Teil der Flussgebietseinheit Ems gemäß § 75 WHG. Stand: Dezember 2021
- FGG Ems (2021d): Flussgebietsgemeinschaft Ems (Hrsg.): Internationale Koordinierung der Umsetzung der Hochwasserrisikomanagement-Richtlinie in der Flussgebietseinheit Ems. Stand: Dezember 2021
- LAWA (2020): Bund/Länder-Arbeitsgemeinschaft Wasser (2020): LAWA-BLANO Maßnahmenkatalog (WRRL, HWRMRL, MSRL), Stand: 03.06.2020.
- FGG Ems (in Bearbeitung): Flussgebietsgemeinschaft Ems (Hrsg.): Internationaler Bewirtschaftungsplan nach Artikel 13 Wasserrahmenrichtlinie für die Flussgebietseinheit Ems - Bewirtschaftungszeitraum 2021 - 2027. Stand: Dezember 2021.